

مسئولیت متن و شکل بدوش نویسنده مضمون میباشد، عقیده نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاين نمی باشد

۲۰۲۰/۰۸/۱۰

محمد انور آخړ

سليمان لایق او دبنمنان يي

زما هډوکي به لا فخر کړي په گور کي
ومي نه لیکل د سپيو صفتونه

هغه لیکوالانو او شاعرانو چې له لایق صاحب سره يي پېژندل او يا يي په اړه مالومات لري پر دوی يي دا حق دی چې د هغو کسانو پر وړاندې ودریزي چې په ده باندې ناروا... توروته لگوي، که دا ډول هر کس او ناکس پورته کيږي د هېواد د ویاړلیو شخصیتونو شخصیت تخریبوي او مور په غټو، غټو ورته گورو زموږ لپاره بڼه خبره نه ده.

د گلونو قدر چا زده؟

يا بلبل زده يا بورا زده

(خوشال بابا)

پنځه کاله وړاندې چې ما وروستی ځل لایق صاحب له نږدې ولید د ده د (۸۵) يمي کليزې مراسم وو چې په ویاړ يي د خوشال بابا فکري بهیر لخوا په کابل کي جوړ شوي وو. ارواښاد اکاډميسين سليمان لایق د سيمي او هېواد د پښتو او دري ژبو پیاوړي، نوښتگر، انقلابي، ياغي، زړه راښکونکی، وطن پال شاعر، لیکوال او سیاستوال ؤ، اغېز ناک ژبه ور (فصیح او بلیغ) وینوال ؤ چې په خبرو او شاعرۍ کي يي خورا لوی اغېز پروت ؤ، دا مي په خپلو سترگو لیدلي دي چې کله به لایق صاحب په غونډو کي خبرې پیل کړی د خبرو په جریان کي به ناست کسان په پښو ودریدل احساساتي به شول چک چکي او نارې به يي وهلي لوی شور او زور به جوړ شو، د ده په شعر کي داسي جذبه نغښتي وه چې په معاصرو شاعرانو کي نه لیدل کيږي، د لایق صاحب شعرونه، نثر او هره وینا د هېواد پالنې پر بنسټ څرخيږي، هغه مهال چې مور نوي ځوانان وو د کابل له راډيو څخه دا ملي ترانه چې د بناغلي گل زمان او ملگرو په غږ کي خپریدله د دغې ترانې په اوریدو به زموږ وینستان نېغ ودریدل:

دا وطن

دا وطن ودان وطن

دا د لوی افغان وطن

دا پر موږه گران وطن

خاوره د غیرت ده زلزلي لري طوفان لري

غرونو کي بازان لري

شور يي په سیندونو کي

تاؤ په لویو غرونو کي

مینه يي په زړونو کي

خپري له سيني د هر افغان نه ولولي لري

بلندي لمبي لري

اوسي افغانان په کي

د پاڼو شمېره: له 1 تر 5

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته راښوولې. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکنې د لیکنيزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په خیر و لولئ

نسل قهرمان په کې
واړه سر بازان په کې
څاري يې د غرو اوچت سرونه له آسمان سره
ننگ او له ايمان سره
باد لري برېښنا لري
شور لري غوغا لري
ژوند لري بقا لري
هره لوېسته خاوره يې كعبه ده افغانانو ته
دې نويو ځوانانو ته
۱۳۴۳/۵/۲۶ - كابل

نه يوازې دا چې دغې ترانې په ما باندې په هغه وخت کې اغېز درلود اوس يې چې اورم غريو نيولې شم، دا به
ووايم چې دا ترانه پر ټولو رېښتینو افغانانو باندې اغېز لري او که په چا اغېز ونه لري هغه د افغان ملت او افغانستان
دښمن دی.
ما دا ترانه تر پایه ياده کړې وه او له ځان سره به مې زمزمه کوله چې وروسته مې د همدې ملي ترانې پر پيروي لاند
ترانه جوړه کړه چې زما د شاعرۍ د هڅونې اصلي سبب د لایق صاحب همدغه ملي ترانه وه:

ترانه

څار دې شم وطنه راته گران له خپله ځان يې
خور افغانستان يې، خور افغانستان يې
ته يې د زمريانو کور
ته يې د بازانو کور
يې د اتلانو کور
تل به دې ساتم له غلیمانو چې افغان يم
تندر د آسمان يم، تندر د آسمان يم
ته يې د شېر شاه خاوره
يې د احمدشاه خاوره
ته د پښتونخوا خاوره
مور بابا روزلي يو بازان د لوی خوشحال يو
تېر تر سرو مال يو، تېر تر سرو مال يو
شوی سکندر عاجر
مور ته ؤ، حيران چنگېز
کړی دی انگرېز گرېز
مور يو پېژندلي درست جهان چې مزيان يو
واړه سربازان يو، واړه سربازان يو
زړه لکه زمري لرو
نوم د باتوري لرو
خوی د سربازی لرو
مور راته ويلی په زانگو کې دی د ننگ سبق
جنگ او د تفنگ سبق، جنگ او د تفنگ سبق
ته درمان ارمان زموږ
ته يې ځان ايمان زموږ
يې ډر و مرجان زموږ
ته مو ننگ ناموس ته مو يې روح ته مو ژوندون يې
ته مو د روح تون يې، ته مو د روح تون يې

لایق صاحب يو مترقي آزاد خیاله، د بنسټ پالنې پر خلاف او په اسلامي شريعت پوه شخص ؤ، ده په لومړيو کې خپلو
گوندي ملگرو ته ويلي وو چې گوند دې له دين سره تړاو ولري. په دې هيله ؤ چې د خلق ديموکراتيک گوند بايد ديني

دود دستور او دیني بنوونه او روزنه رعایت کړي ... خو نوموړي گوند بېلابېلي لاري غوره کړي چې په یوه تن پورې یې اړه نه درلوده. (از گذشته؛ انقلاب اکتبر شوروی و افغانستان؛ غلاممجدد ... - BBC)

لایق صاحب په شوروي پلوه حکومت کې په لوړو څوکیو کار کړی دی خو دا د دې مانا نه لري چې دی د شورويانو غلام ؤ، که مور د خپلو لویو مشرانو مخینو ته څېر شو نو لوی او نابغه احمد شاه بابا د یو خارجي یرغلگر نادر افشار د گارد قوماندان او د هوتکو پښتون حکومت مخالف ؤ چې وروسته د لوی افغانستان موسس او د درست افغان ملت ویاړ وگرځید، دغه شان لوی خوشال بابا چې د مغلو منصب دار او جاگیردار ؤ او بیا یې تر مرگه پورې سخت دښمن پاتې شو. اوس سوال دا دی چې دا څوک ویلی شي چې احمد شاه بابا او خوشال بابا د پردیو غلامان وو؟ مرحوم لایق صاحب، د شورويانو د اشغال پر وړاندې خپل تاریخي مسؤلیت په ډېره ښه توگه ترسره کړی دی، خپل دریځ او خپله گروهه (عقیده) یې په زغرده په افغانستان کې د شوروي قواوو قوماندان، ستر جنرال الکساندر مایوروف ته نه په نره په ډاگه کړي ده دا ډول حیرانوونکي خبرې (چې روسی جنرال یې حیران کړی ؤ)، د مرگ سره تړلي وي، دا ډول څرگندونې د یو غلام او یا د یو لاس پوڅي کار نه دی، دا د یو سرتیري، یوه میرني اتل افغان کار دی، نوموړی جنرال په خپل کتاب (په افغانستان کې رښتیا څه تېریدل؟) داسې لیکي:

«... د ماسپینین تر دوو بجو څو دقیقې وروسته سلیمان لایق دلته راځي، هغه له خپل ژباړونکي سره راغی. ... خو لایق بله خبره راپیل کړه او زه یې په بې پردې وینا هېښ پاتې شوم.

هغه په پوره ځور څرگنده کړه چې نه خلقي دی نه پرچمي: زه یو رښتینی پښتون یم، د خپل تېر نهه پښته پېژنم او ښاغلی جنرال غواړم دا خبره درته په ډاگه کړم چې هېڅوک به په هېڅ وخت کې افغانستان ونه نیسي، تاسې کولی شئ همدا کړی ما بندي کړی... .

- تاسې څه وایاست لایق صاحب؟ ...

- نه، نه ... غور ونیسی چې زه څه درته وایم...

او هغه کټ مټ هماغه ټکي راته بیا واورول چې څو ورځې وړاندې می د ببرک کارمل له پلاره اوریدلي وو: - هېڅوک پر دې بریالی شوي نه دي چې افغانستان لاندي کړي، نه مقدوني سکندر، نه چنگیز خان او نه هم انگریزان او تاسې هم دا کار نه شی کولی. افغانستان یوازې پېرلی (اخیستلی) شی، خو تاسې خوار یاست، تاسې له اسلامي نړۍ له نفتي شېحانو او هم له امریکي سره سیالي نه شی کولی.

ما هغه ته په ځواب کې څه ویلی شول؟ کوم دلیلونه می ورته راوړلی شول؟ یو څه نامتقن خبرې می د ثور انقلاب د ملاتړ او داسې نورو په اړه پیل کړی...

- هېڅوک ستاسې د دې انقلاب ملاتړ نه کوي تاسې ایمان نه لری! اسلام به هېڅکله مات نه شی کړای!

او دلته یې غږ زما په غورو چرې څښي کړي، لایق د ستوني له پایه دا ټکي راواورول:

- لاره ساده، حاشیې تنگې

- سنتي، اورگادي او پلونه

- او د لاري پر دواړو غاړو

- پراته هډوکي د روسانو

او بیا یې د ژباړونکي په مرسته خبره اوږده کړه:

څیر ژوندون دی، څیر سیاست، افغانستان د شریعت له مخې ژوند کوي، مور قرآن ته درناوی کوو او د هغه له مخې خپل ژوند سمبالوو، اسلام زموږ سیاست دی.

له اکاډیمیسین او شاعر سره زما خبرو داسې ښه وښوله، زه پوهیدم چې هغه د لنډیو له ټولولو سره مینه لري او راته جوته وه چې د روسي شاعرانو له ډلې ورته نګراسوف نږدې دی خو دا چې هغه د روسي (څیر سیاست) د نګراسوف په شعر انځور کړ، زه یې حیران کړم.

لایق ژباړونکي ته ورو شانتي څه وویل خو هغه زړه نا زړه شو، لایق بیا په تیټ غږ په خبرو پیل وکړ:

- ځی له افغانستانه لار شی، په سمه ووځی، په حیا سره.

لایق چې د نفس له مناعته راضي برېښیده، په گوټو یې د کهربايي تسپو (تسبیحو) د دانو په اړولو پیل وکړ ما په دې ترڅ کې کهربا ته کتل او له ځانه می پوښتنه کوله: هسی نه چې ده همدا د کهربا تسپې په لوی لاس غوره کړي وي که نه نو ولې یې بل ډول مثلاً هډوکیني تسپې نه اورلي؟ هسی نه چې په دې توگه یې خپل هېواد او هغه ځای راباداوه چې مخکې می په کې دنده سرته رسوله (د بالټیک د سمندرګي د کهربا (یانثار) سیمه!) او هسی نه چې نغوته (اشاره) یې دا وه چې: څه ورکېږه، خپل هېواد ته دی څه؟

(له افغانستانه په سمه ووځی، په حیا سره)، دا فقره یا ژباړونکي بیا تکرار کړه او یا می په مغزو کې ونښتله...

په دې کې (چیرو منیځ) رانوت او خبر یې راوړ چې د ا. خ. د. گ، د مرکزي کمیټې منشیان: نور او زېری نابلی او نا منلي راروان دي، ما له لایق نه ښښنه وغوښته... «(په افغانستان کې رښتیا څه تېریدل؟) د ښاغلي ډاکټر داؤد جنبش ژباړه، ۲۲۴-۳۲۵-۳۲۶ مخونه

لايق صاحب داسې څوك نه ؤ چې په خپلې تېروتنې او يا يې د خپل گوند تېروتنې پټولې ده د خپلو ليكنو او شعرونو په هكله له بي، بي، سي راديو سره په يوه مرکه كې ويلې ؤ چې زه په خپلو شعرونو كې د (سور) د سره رنگ په ليكلو او ويلو خوښ نه يم. دا ډول ښاغلي لايق د بي، بي، سي له خبريالې مينه بكتاش سره په يوه بله مرکه كې د خپل گوند د كرنلاري د بدلون په اړه داسې څرگندونې كړي دي وايي: « شما می دانيد كه حزب وطن با حزب دموكراتيک خلق افغانستان يك فرق دارد. حزب وطن از افكار كمونيستی عقب نشینی كرد، به افكار ملی و مصالحه با ديگران رو آورد.» (سليمان لايق: چشم اگر بينا بود هرروز، روز محسراست) BBC ...

دغه شان لايق صاحب د خپل گوند د اشتباهاتو په اړه وايي: «بزرگترین اشتباه ما این بود كه به زبان مردم سخن نگفتم و ايديولوژی و اهداف و مقاصدی را برای مردم پیشنهاد كردیم كه اصلا نه قابل قبول بود، نه قابل درك بود و نه با ضرورتها و نیاز های مردم منطبق بود.» (گفتگو با سليمان لايق "ما غلامان كشته شده باستانيم") همدارنگه ارواښاد لايق د خوشال بابا فكري بهير په يوه غونډه كې وويل: زموږ او اخوانيانو غلطي دا وه چې له هېواد څخه ايديولوژی ته زيات وفادار وو، همدې كار وطن خراب كړ اصلا ستاسو د ځوانانو دنده دا ده چې ايديولوژی د وطن لپاره د شړې په ډول وكاروي، كه يوه شړې د وطن لپاره كټوره ثابته نشوه ويې غورځوي او بله شړې په اوږو كړي.

لايق صاحب د نورو تنظيمي، خلقي، پرچمي، طالبي او داعشي مشرانو په څېر د پرديو غلام نه ؤ او نه يې د دوی په شان د خپلو ځلكو په وینو لاسونه سره وو، برعكس له خپلو ځلكو سره يې د خپل وس سره سم مرستې كړي دي د حكومت له زندانونو يې د بي گناه كسانو په خوشي كولو كې تل هڅې كړي دي، په ځانگړي توگه ټول فرهنگي كسان، هغوی چې په هره گروهه وو له هر ډول زورونو يې ژغورلي دي چې يوه بېلگه يې د (مُشت نمونه خروار) په توگه، د مرحوم كانديد اكادميسين محمدصديق روهي او سرڅيړونكي زلمي هېواد مل خوشی كول وو چې د وخت د حكومت لخوا نيول شوي وو.

لكه چې پوهيږو لايق صاحب له آره په وطن مين، د لوی افغانستان غوښتونکی، د بلوڅو او پښتنو د يووالي پلوی او د پاكستان (پنجاب) سرسخت دښمن ؤ.

له همدې امله ځيني بي انصافه افغانان (نه پنجابيان او نه نور بهرنيان) د ناپاكستان په گټه او پلوی خپلې ناپاكي او افغان دښمنه خبرې كوي، ځني يې د (ای، اس، ای) ډېر پخواني وفادار اجنټان دي او نور يې د خپل حماقت او جهالت له كبله لايق صاحب كافر بولي، له شرافته وتلي سپكې سپوري ورپسې وايي، دا هغه كسان دي چې فاميلي تربيه او اخلاق نه لري، په ځانگړي توگه هغه چې بي وطنه، بي موره او بي پلاره لوی شوي وي، خپل كلتور او دودونه ترې هېر وي او د پردي كلتور او عقايدو تر اغېز لاندې راغلي وي، مالومات او مطالعه نه لري نو د تور قاضي په

د پاڼو شمېره: له 4 تر 5

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته راښوولې. په دغه پټه له مور سره اړيکه ټينگه كړئ maqalat@afghan-german.de

يادونه: دلپكني د ليكنيزې بني پازوالي د ليكوال په غاړه ده، هيله من يو خپله ليكنه له راليولو مخكې په څير و لولئ

شان بې سنده فتواوی ورکوي او د بې ادبه وړانکارو ماشومانو په شان کنځلي کوي، په داسې حال کې چې همدغه مفتیان! د اسلام پنځه بنسټيز ارکان په ځان نه پلي کوي او لکه څه ډول چې لازمه ده نه پرې پوهیږي، په يقين سره وایم چې دا ډول خلک تش په نوم مسلمانان دي، له اسلام سره علاقه نه لري، نو ځکه خو د اودس په فرضو او سنتو باندې هم نه پوهیږي.

خو د هېواد نوميالي شخصیتونه کافران بولي، دغه کسان په یو ډول ناروغی باندې ککړ دي، (که چا څه ورته ویلي هم نه وي)، خپله ژبه راباسي، دا خلک قرآن حکیم داسې راپېژني:

﴿فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ الْكَلْبِ إِنْ تَحْمِلَ عَلَيْهِ يَلْهَثُ أَوْ تَتْرُكُهُ يَلْهَثُ﴾

ژباړه: «نو د هغه حالت د سپي په شان شو چې که ته پرې حمله وکړي هم ژبه راخوړندوي او که بې پرېږدي هم ژبه راخوړندوي.» (الأعراف: ۱۷۶)

مسلمان ته کافر ویل د حنفي فقهې پر بنسټ که یو مسلمان د اسلام ټول ارکان ترک کړي هم وي او یوازې د طبیه کلمه **(لااله الاالله محمدرسول الله)** لولي مسلمان بلل کیږي او د کفر حکم څوک نه شي پرې کولی. اسلامي شرع ظاهر گوري، په باطن باندې یو الله بنه پوهیږي، که یو څوک ځان مسلمان وبولي، څوک د کفر حکم نه شي پرې کولی، داسې یوه پېښه د اسلام په لومړیو کې رامنځ ته شوي وه چې د پیغمبر(ص) لخوا یو لښکر د جگړې لپاره ولېږل شو، په هغه سیمه کې د هغه قوم یو سړی چې(مرداس) نومیده له خپل مال سره له کفارو جدا ولاړ ؤ، کله چې مسلمانان ورنږدې شول نو سلام یې پرې واچولو، مگر اسامه بن زید داسې گومان وکړ چې دا سړی د خپل مال د ساتلو لپاره سلام اچوي او ځان مسلمان معرفي کوي، نو هغه یې وواژه. کله چې رسول الله(ص) له دې پېښې خبر شو، سخت خواشینی شو او په هغه صحابي باندې په قهر شو، هغه ته یې وویل: «ایا تا د ده زړه څیرې کړی ؤ؟» چې کافر دی که مسلمان. **(کابلی تفسیر: د مدینې چاپ)** او د دې پېښې په تړاو باندې دا آیت شریف نازل شو:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا ضَرَبْتُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَتَبَيَّنُوا وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ أَلْفَى إِلَيْكُمْ السَّلَامَ لَسْتَ مُؤْمِنًا تَبَتُّغُونَ عَرَضَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فَعِندَ اللَّهِ مَعَالِمٌ كَثِيرَةٌ ۚ كَذَلِكَ كُنْتُمْ مِّن قَبْلُ فَمَنْ اللَّهُ عَلَيْكُمْ فَتَبَيَّنُوا ۗ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا (سورت نساء ۹۴، آیت)

ژباړه: «ای مومنانو! کله چې د الله په لار کې د جهاد لپاره ووځئ نو د دوست او دښمن په منځ کې توپیر وکړئ او څوک چې تاسې ته سلام واچوي، هغه ته سمدلاسه مه وایئ چې ته مومن نه یې. که تاسې د دنیا گټه غواړئ نو له الله سره ستاسې لپاره د ولجې (غنیمتونو) ډېرې زیاتې شتمنی شته، اخر په همدې حالت کې خو تاسې پخپله هم له دې څخه مخکې اخته شوي وئ، بیا الله پر تاسې مهربان شو، له دې امله له غور څخه کار واخلي. تاسې چې څه کوئ الله پرې خبر دی.»

د اسلامي نړۍ ستر مفکر سید سلیمان ندوي رحمه الله د بخاري او مسلم شریف په استناد وایي چې: رسول الله(ص) ویلي دي باید هېڅوک خپل ورور ته کافر یا فاسق ونه وایي، دا ځکه چې که هغه فاسق یا کافر نه وي نو دا تهمت به بېرته هغه تهمت ویونکي ته وروگرځي. **(سیرت النبی(ص)، شپږم ټوک ۵۶۳مخ، د پښتو ټولني چاپ)**

له پردیو گيله هسي کړو لایقه
مونږ د خپل ولس په خپله قاتلان یو

زما هډوکي به لا فخر کړي په گور کې
ومي نه لیکل د سپیو صفتونه

(اکاډمیسین سلیمان لایق)

پای

محمد انور آخر
ل، ۱۳۹۹/۵/۱۹

د پاڼو شمېره: له 5 تر 5

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلېکنې د لیکنيزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هيله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په څېر و لولئ